

AYNÎ, Karamanlı

(ö. 1490'dan sonra)

Divan şairi.

Doğum ve ölüm tarihleri belli değildir. Hayatı hakkında eserinden öğrenilenler dışında bilgi yoktur. Tezkirelerde de adına rastlanmayan Aynî, divanındaki şiirlerden anlaşıldığına göre, XV. yüzyılın ikinci yarısında Karaman (Konya) bölgesinde yaşamış, son Karaman beyi Kâsım'ın (1474-1483) ve onun saltanat mücadelesinde desteklediği Karaman Valisi Cem Sultan'ın (ö. 1495) yakın çevresinde bulunmuş bir şairdir. Fâtih'in şehzadeleri arasındaki saltanat mücadelesinde Cem Sultan taraftarları arasında yer alan şairin Kastamonu ve Karaman valiliği sırasında da Cem'in yanında bulunduğu anlaşılmaktadır. Cem'in Anadolu'dan ayrılmasından sonra bu ayrılığın acılarını dile getiren şiirler yazan Aynî'nin, şehzadenin ölümünden bahseden hiçbir şiirinin bulunmayışı, kendisinin Cem Sultan'dan önce öldüğünü göstermektedir. Divanında en son 1490 tarihli bir şiirin mevcudiyeti dikkate alındığında onun 1490-1494 yılları arasında ölmüş olduğu söylenebilir.

Câmiu'n-nezâir'de İstanbul'un fethiyle ilgili bir şiiri ve birkaç gazeli bulunan Aynî'den ilk defa bahseden Sadettin Nüzhet, *Türk Şairleri*'nde iki şiirini de yayımlamıştır (II, 608). Daha sonra Edip Âli Bakı, Mevlânâ Müzesi Kitaplığı'nda (nr. 2425) bulunan divanını, şairin hayatı ve sanatı hakkında kısa bir incelemeyle birlikte neşretmiştir (Ankara 1949). Edip Âli'nin, kaynağını belirtmeden, onu Türkistan'ın Türmüz (Tirmiz) kasabasında doğmuş ve İstanbul'un fethinden sonra Anadolu'ya gelmiş olarak göstermesi mesnetsiz bir tahmin olarak kabul edilmelidir. Yine burada Aynî'yi "en ileri divan şairi" şeklinde tanıtmayı ve devrinin Şeyhî, Ahmedî, Necâtî, Bursalı Ahmed Paşa gibi büyük şairlerinden etkilenmediğini söylemesi de doğru değildir. Nitekim Vasfi Mahir Kocatürk de bu hükmün yanlışlığına işaret ederek, "Bilgili, devrine göre yer yer kuvvetli bir şair olmakla beraber XV. yüzyıl divan şiirinin büyük şairleri arasında sayılacak bir şahsiyet değildir" demektedir. Aynî, yukarıda adı geçen şairlerin çok gerisinde ve gerçekte onlardan etkilenmiş bir şairdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Eğridirli Hacı Kemal, *Câmiu'n-nezâir*, Beyazıt Devlet Ktp., nr. 578; Ergun, *Türk Şairleri*, II, 607-608; Edip Âli Bakı, *XV. Yüzyıl Konya Karaman Şairlerinden Aynî*, Ankara 1949; Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 235.

İSMAİL ÜNVER

AYNÎ, Mehmet Ali

(1869-1945)

Son devir Türk mütefekkir,
yazar ve idarecisi.

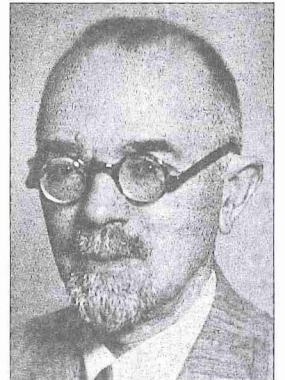
Manastır'ın Serfiçe kasabasında doğdu. Babası Mehmed Necib Efendi, anesi Refika Hanım'dır. Ataları, Osmanlı İmparatorluğu'nun fetih ve yayılma dönemlerinde Konya'dan getirilerek Rumeli'ye yerleştirilen Türkler'dendir. Bu sebeple ailesi Serfiçe'nin yerli halkı arasında "Konyar" diye anılırdı. İlk öğrenimine Serfiçe'de başladı. Sekiz yaşındayken ailesiyle birlikte Selânik'e, oradan da İstanbul'a gitti. İstanbul'da bir süre Çiçekpazarı Rüşdiyesi'ne devam etti. Babasının ticaret maksadıyla Yemen'e gitmesi üzerine San'a Askerî Rüşdiyesi'ne girdi, bu arada Fransızca öğrenmeye başladı. Ailesiyle tekrar İstanbul'a döndükten sonra Gülhane Askerî Rüşdiyesi'ni bitirdi. Yüksek tahsilini ise Mekteb-i Mülkiyye'de tamamladı (1888). Bu arada Arapça ve Farsça yanında Fransızca'sını da geliştirdi.

Mülkiye'den mezun olduğu yıl Hariciye Nezâreti Şehbenderlik Kalemî'nde memurluk hayatına başlayan M. Ali Aynî, sırasıyla İstanbul Hukuk Mektebi'nde muallim yardımcılığı, Edirne İdâdîsi öğretmenliği, Dedeoğaç İdâdîsi ve Halep Sultânîsi müdürlüğü, Diyarbakır Maarif müdürlüğü ve Maarif Nezâreti İstatistik Kalemî başkâtipliği görevlerinde bulundu. Sekiz yılı bulan bu eğitim ve öğretim hizmetlerinden sonra 1896'dan 1913 yılına kadar süren idarecilik hayatı boyunca Kosova ve Kastamonu mektupçuluğu, Sinop mutasarrıf vekilliği, Taiz, Amâre, Balıkesir ve Lazkiye mutasarrıflığı ile Yanya ve Trabzon valiliği yaptı. Bu son görevdeyken Talat Paşa'nın emriyle emekliye sevk edildi. Aynı yıl devrin Maarif Nâzırı Şükrü Bey'in teklifi üzerine İstanbul Dârülfünunu'nda felsefe müderrisliğine başladıysa da müfredatını ve daha önceki hocaların öğretim tarzını beğenmediğinden bu görevinden ayrıldı. Bir süre sonra, Dârülfünun'da içtimaiyyat dersleri okutan Ziya Gökalp'in, felsefe derslerini de M. Ali

Aynî'nin okutması gerektiği hususundaki ısrarı üzerine 1914'te tekrar aynı göreve döndü. 1915'te Edebiyat Fakültesi Müderrisler Meclisi reisi, 1923'te Tedkikât ve Te'lifât-ı İslâmiyye Heyeti üyesi oldu. Bu arada *Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*'nın neşrini sağladı; müderris Ahmed Naim Bey'le birlikte felsefe terimlerinin Türkçe karşılıklarını tesbit çalışması yaptı. Üniversitede felsefe ve felsefe tarihi derslerinden başka Çamlıca Kız Lisesi'nde edebiyat, Medresetü'l-İrşâd ve İlahiyat Fakültesi'nde tasavvuf tarihi, Harp Okulu'nda ahlâk felsefesi, Harp Akademisi'nde siyasî tarih, İslâm ilimleri Tetkik Enstitüsü'nde ordinaryüs profesör olarak dinler tarihi okuttu. 1935'te ikinci defa emekliye ayrıldıktan sonra 1937'de İstanbul Kütüphaneleri Tasnif Komisyonu başkanlığı görevini üstlendi. 30 Kasım 1945'te vefat etti ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

Bazı telif ve tercüme eserleri dolayısıyla zaman zaman merkezî idare ile uyuşmamasına rağmen başarılı bir idarecilik hayatı sürdüren M. Ali Aynî Halep, Yemen, Kosova, Diyarbakır gibi görev yaptığı yerlerdeki halkın sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarını da incelemiş; aşiretler arasında dolaşmıştır. Başta Bulgarlar ve Ermeniler olmak üzere bazı etnik grupların devlet ve ülkenin bütünlüğü ve selâmeti aleyhindeki faaliyetleriyle etkili ve şuurlu bir şekilde mücadele etmekten de geri kalmamıştır. Genç yaştan itibaren başarılı memuriyeti yanında gerek telif ve tercüme gereksinimi çıkardığı veya çıkartılmasına yardımcı olduğu dergilerle, açtırdığı okullarla ilim ve kültürün İstanbul'un dışına çıkarılarak ülkenin en uzak köşelerine kadar yayılmasına da büyük gayret sarfetmiştir.

M. Ali Aynî'nin felsefî eserler, makaleler ve özellikle tercüme eserleri üzerinde dil,

Mehmet
Ali
Aynî

muhteva ve fikir yönlerinden yaptığı tenkitler, onun ilmî faaliyetlerinin önemli bir yönünü teşkil eder. Bir kısmını sonradan *İntikad ve Mülâhazalar* (İstanbul 1339) adıyla topladığı makaleleri arasında, Fransızca'dan yapılan tercümelerdeki felsefî terimlerin düzeltilmesi, Türkiye'de materyalizmi yaymaya çalışan Bahâ Tevfik ve arkadaşlarından Süleyman Memduh ile Subhi Edhem'in tercümelerindeki tahriflerin asıllarıyla karşılaştırılarak gösterilmesi, onun felsefeye ve felsefe diline hâkimiyetinin örnekleridir. Tenkit ettiği belli başlı eserler arasında Bohor İsrail'in *Târîh-i Felsefe'si* (İstanbul 1330), M. Şemseddin'in *Felsefe-i Ülâ'sı* (İstanbul 1339), Rıza Tevfik'in *Peyâm-Sabah'ta* (1919-1920) neşredilen "Gülşen-i Râz" tefrikası, İzmirli İsmail Hakkı'nın *Fenn-i Menâhic'i* (İstanbul 1329), Mustafa Şekip'in *Muhtasar İlm-i Rûh'u* (İstanbul 1333), Subhi Edhem'in *Bergson ve Felsefesi* (İstanbul 1919) gibi çoğu kısmen veya tamamen Batılı yazarlardan tercüme edilmiş eserler yer alır. Böylece o, fikrî ve felsefî eserlere dair yaptığı ciddi tenkitlerle bir yandan kendi ilmî ve tenkit gücünü ortaya koyarken diğer yandan bu tür faaliyetler üzerinde bir ilmî kontrol vazifesi görmüş ve bu tür çalışmaların seviye kazanmasına da yardımcı olmuştur.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında toplumun dinî hayatının zayıflamasından büyük endişe duyan M. Ali Aynî, bunu önlemek için alınması gereken tedbirler arasında, yüksek seviyede din eğitimi ve öğretimi verecek olan ilâhiyat Fakültesi'nin açılmasını büyük ve güzel bir faaliyet olarak görmüştür (Ergin, V, 1965). İlâhiyat disiplinlerinin ilim sayılamayacağı iddiasıyla bu alanda fakülte açılmasına karşı çıkan pozitivist görüşlü bazı yazarlara cevap vermiş, mânevî ilimlerle desteklenmeyen müsbet ilimlerin sonuçlarının insanî fikirleri kuru ve verimsiz bir alana sürüklediğini belirtmiş, geriliğin suçunu din adamlarına yüklemenin doğru olmadığını savunmuştur.

M. Ali Aynî'nin tasavvufî olan münasebeti onun en önemli fikrî cephesini teşkil eder. Bu alanda yazdığı eserler vahdet-i vücûda taraftar olduğunu göstermektedir. Ancak o, aynı tarihlerde aynı anlayış taraftarlarından İsmail Fenni ve Filibeli Ahmed Hilmi'nin aksine, çağdaş ilim ve felsefeden destek alma lüzumunu duymadan bir mürid edasıyla büyük mutasavvıflara bağlılık göstermiş, bu alanda herhangi bir tartışmaya

girmeksizin bir inanç adamı olarak yaşanan tasavvufî hallerin gerçekliğine inanmakla yetinmiştir. İlmî ve fikrî sadadaki açıklama ve ispatları fizyoloji, biyoloji ve psikoloji âlimlerine bırakarak doğrudan doğruya, "bana benliğimi ve vazife-i insâniyyemi bildirmeye himmet eden büyük mürsidler" dediği tasavvuf ulularına yönelmiştir (bk. *Hacı Bayram Velî*, s. 24). Ancak onun tasavvuf konusundaki bu yaklaşımı, hayatı boyunca takip ettiği aktif çalışma anlayışını hiçbir şekilde etkilememiştir. Aksine o mânevîyatçı felsefeyi benimseyerek maddecî ve ateist fikirlerle karşı açılan mücadelede ilmiyle, fikirleriyle ve kalemiyle şuurlu bir şekilde yer almış, Türk insanının ve cemiyetinin buhrandan, bilgisizlikten ve yoksulluktan kurtulması yanında dinî ve millî kültür kaynaklarına dönülerek millî irfan ve şuurun geliştirilmesi, millî inanç ve düşüncenin taklitten arındırılması ve yükseltilmesi için ömrü boyunca çalışmıştır. *Hacı Bayram Velî* adlı eserini yazmaktaki maksadını açıklarken bazı ahlâkî ve ruhî meselelere de temas eden yazar, bu meselelerin temelini materyalizm, pozitivism ve asrın en önemli hastalığı saydığı şüphe ve karamsarlıkta görmektedir. Ona göre çeşitli materyalist ve pozitivist görüşler insan ruhunu bunalıtmakta, diğer felsefeler de ruha teskin edici bir çare getirememektedir. Büchner ve arkadaşlarının kaba maddeciliğe dayanan velleleri kulakları doldurmakta, Darwin'in "evrimci" görüşü insanı hayvan seviyesine düşürüp ondaki mânevî değerleri yıkmaktadır. Darwin'in "tabii seleksiyon" nazariyesi ahlâkta güçlünün zayıfı ezmesini teşvik etmekte, yaşamak için sevgiden uzak ve daima kanlı bir mücadele fikrini aşılarmaktadır. Stirner ve Nietzsche'nin nihilist ve anarşist fikirleri ise aynı anlayışı daha da yaygınlaştırmış, yüksek ahlâkî ve mânevî değerlerin yıkılması tehlikesini ortaya çıkarmıştır.

M. Ali Aynî, Batı'da gelişen kötümser ve inkârcı akımların Türk toplumunu ve özellikle Türk gençliğini etkilediğini de görmüştür. Bu akımlar karşısında "gençlerin fikrî selâmetini muhafaza etmeleri için" yazdığını belirttiği *Reybilik, Bedbinlik, Lâilâhîlik Nedir* (İstanbul 1341) adlı eseriyse Tevfik Fikret'in *Târîh-i Kadîm*'inde (İstanbul 1321) ileri sürdüğü karamsar ve ateist fikirleri ilmî, felsefî ve ahlâkî bakımdan tahlil ve tenkit ederek bu fikirlerin yanlışlığını ortaya koymuştur. Aynı maksatla kaleme aldığı *Ha-*

yat Nedir (İstanbul 1945) adlı eseriyse karamsarlık ve inançsızlığın doğurduğu mutsuzluk ve intihar gibi kötü sonuçları incelemiş, Batı hayranı genç kızları kötümserlik ve inançsızlık aşılardan edebî eserler karşısında uyarak onlara hayata bağlılığı telkin etmiştir. Böylece o, bir taraftan felsefî sahada maddecî-mânevîyatçı mücadeleye katılırken diğer taraftan da Mehmed Âkif'in edebî sahada temsil ettiği aynı mücadeleyi felsefî görüşleriyle desteklemiştir.

Yurt dışında düzenlenen bazı kongrelerde Türkiye'yi temsil eden M. Ali Aynî, Eylül 1926'da Harvard Üniversitesi'nde toplanan Milletlerarası VI. Felsefe Kongresi ile Eylül 1930'da Oxford'da toplanan Milletlerarası VII. Felsefe Kongresi'ne katılmış ve bu kongrelerde birer tebliğ sunmuştur. Son kongrede tanıştığı bazı yabancı meslektaşlarının sorularını cevaplandırmak üzere *La Philosophie en Turquie* adlı bir risâle kaleme almış, bundan başka 1938'de Brüksel'de toplanan Milletlerarası XX. Müsteşrikler Kongresi'ne gönderdiği "La Langue Turque à Bagdad au XIème Siècle" başlıklı tebliği de kongre tutanakları arasında yayımlanmıştır. Türkiye içinde ve dışında yaptığı fikrî ve felsefî çalışmaları sayesinde Batı dünyasında da tanınan ve bunun sonucu olarak 1927'de İngiliz Felsefe Araştırmaları Enstitüsü, 1931'de Milletlerarası Felsefe Kongreleri Düzenleme Komitesi ve 1935'te L. Massignon'un da dahil olduğu bazı tanınmış müsteşriklerin teklifleri üzerine Paris Asya Cemiyeti aslı üyeliklerine seçilmiştir.

Şeyh-i Ekber'i Niçin Severim (İstanbul 1339) adlı kitabının önsözünde, millî kültürümüzde büyük insanların biyografilerinin azlığından yakınan ve bu durumu önemli bir eksiklik sayan M. Ali Aynî'nin ilmî çalışmaları arasında, daha çok ünlü mutasavvıflara dair olmak üzere çeşitli monografiler geniş bir yer tutar. Carra de Vaux'nun *Gazâlî'sini* örnek alarak yazdığı *Hüccetü'l-İslâm İmam Gazâlî 1327'de* (1909) İstanbul'da, "Türk Azizleri" ana başlığı altında kaleme aldığı *İsmâil Hakkı* (Bursalı) 1923'te Paris'te (Fransızca), 1944'te de İstanbul'da yayımlanmıştır. *Şeyh-i Ekber'i Niçin Severim*, *Abdülkâdir Geylânî* (Paris 1939), *Hacı Bayram Velî* (İstanbul 1343), *Muallim-i Sâni Fârâbî* (İstanbul 1332), *Türk Mantıkçıları* (İstanbul 1928) ve *Türk Ahlâkçıları* (İstanbul 1939) gibi çalışmaları da aynı seridendir.

M. Ali Aynî'nin telif ve tercüme eserlerinin sayısı kırka yakın olup yukarıda

zikredilenler dışındaki belli başlıları şunlardır: *Nazarî ve Amelî İstatistik* (İstanbul 1306); *Ma'lûmât-ı Nâfia-i Fenîyye* (Halep 1308); *Küçük Umumî Tarih* (Ernest Lavisse'ten, Kastamonu 1317); *Dârülfünûn Târihi* (İstanbul 1927); *İlim ve Felsefe* (Ch. Bourdel'den, İstanbul 1331); *Rûhiyat Dersleri* (E. Ribeaudeau'dan, İstanbul 1331); *Ahlâk Dersleri* (İstanbul 1930); *Tasavvuf Târihi** (İstanbul 1341); *Târih-i Felsefe* (İstanbul 1330); *La Quintessence de la Philosophie d' Ibn Arabî* (Paris 1935, *Şeyh-i Ekber'i Niçin Severim* adlı eserinin Ahmed Reşid Bey tarafından yapılan Fransızca tercümesi); *Hükm-i Cumhur* (İstanbul 1327); *Demokrasi Nedir* (İstanbul 1938); *Milliyetçilik* (İstanbul 1944).

M. Ali Aynî'nin felsefe, tasavvuf ve pedagoji gibi sahalara dair inceleme ve makaleleri *Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, *Dârülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, *Millî Mecma ve Fağfâr* gibi dergilerle *Yeniğün*, *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mehmet Ali Aynî, *İntikad ve Mülâhazalar*, İstanbul 1339; a.mlf., *Şeyh-i Ekber'i Niçin Severim*, İstanbul 1339; a.mlf., *Reybilik, Bedbinlik, Lailâhîlik Nedir*, İstanbul 1341; a.mlf., *Hacı Bayram Velî*, İstanbul 1343, s. 1-16, 24; Kenan Balkan v.dğr., "Profesör Mehmed Ali Aynî-Hayatı ve Eserleri", *İş Mecmuası*, İstanbul 1942, sy. 32, s. 254-280; Ali Kemal Aksüt, *Profesör Mehmet Ali Aynî, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1944; "Mehmet Ali Aynî, Hatıraları", *Canlı Tarihler*, İstanbul 1945, II, 5-90; Mücellitoğlu Ali Çankaya, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, Ankara 1968-69, III, 294-300; Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, V, 1965; Hilmi Ziya Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul 1979, s. 293-297; İsmail Kara, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi*, İstanbul 1987, II, 45-88.

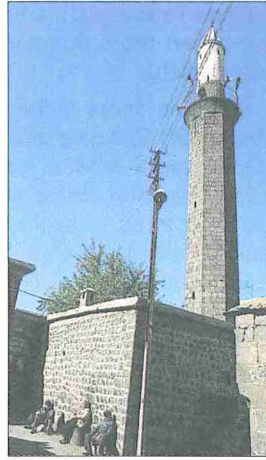

İSMAİL ARAR

AYNÎ MİNARE CAMİİ

Diyarbakır'da
Akkoyunlu dönemine ait cami.

Mardinkapı yakınındadır; vakfiyesinden 904 (1499) yılında Hoca Ahmed adında bir hayır sahibi tarafından yaptırıldığı öğrenilmektedir. Kesme taştan inşa edilmiştir. Küçük, düzensiz avlusunun köşesinde sekizgen minaresi yer alır. İki sütun ve üç kemerle dışa açılan son cemaat yerinin iki yanı duvarla kapalıdır. Aslına uygun yapılmayan onarımlar sonucu son cemaat yerinin örtüsünde birlik kaybolmuş ve mekân kısmen kubbe, kısmen düzensiz tonozlarla kapalı bir durum almıştır.

Aynî
Minare
Camii -
Diyarbakır

Harim, mimari gelişme bakımından ilgi çekicidir. Enine dikdörtgen mekân, ortada çapraz tonozla yanlarda ise beşik tonozlarla örtülüdür. Güneyde beş köşeli derin bir uzantı vardır ve mukarnaslı mihrap nişi buraya yerleştirilmiştir; bu uzantı bölümünün üzeri dilimli yarım kubbe biçiminde tonozla örtülüdür. Zaviyeli, yan mekânlı veya ters T tipi adı verilen erken Osmanlı camileriyle uzaktan bir plan benzerliği göstermekte ise de kanatları ayırıcı duvarlar burada mevcut değildir. Dışta orijinal bölümlerin düzgün taş işçiliği, içte sonradan getirilmiş toplama çiniler dikkati çeker.

BİBLİYOGRAFYA :

Şevket Beysanoğlu, *Kısaltılmış Diyarbakır Tarihi ve Âbideleri*, İstanbul 1963, s. 128-129; Metin Sözen, *Diyarbakır'da Türk Mimarisi*, İstanbul 1971, s. 52-54; K. Erdmann, "Zur türkische Baukunst Seldschukischen und Osmanischen Zeit", *İstanbul Mitteilungen*, VIII, İstanbul 1958, s. 35 vd.

ARA ALTUN

AYNİCÂLÛT SAVAŞI

Memlük ordusuyla
Moğol kuvvetleri arasında
meydana gelen ve Moğollar'ın
ilk defa mağlûp edilerek batıya
ilerleyişlerinin durdurulduğu
meşhur savaş.

Aynicâlût Filistin'de Nablus ile Beysân arasında yer alan küçük bir mevki olup rivayete göre adını Hz. Dâvûd tarafından bir savaş sırasında öldürülen (bk. el-Bakara 2/251) Câlût'tan (Goliath) almıştır (I. Samuel, 17/50-51). Selâhaddin-i Eyyûbî 578'de (1182-83) Haçlılar'dan aldığı bu küçük kasabayı, Hittin Savaşı ve Kudüs'ün fethinden önce bölgedeki Haçlı kontlukları üzerine düzenlediği seferlerde bir üs olarak kullanmıştır. Aynicâlût'un asıl şöhreti burada cereyan eden

savaşlardan kaynaklanmaktadır ki bunların en önemlisi Memlûkler'le Moğollar arasında vuku bulanıdır.

Hülâgû kumandasındaki Moğol orduları 1258 yılında Bağdat'ı işgal edip Abbâsî Halifeliği'ne son verdikten sonra Suriye'ye yönelmiş ve birkaç günlük muhasaradan sonra Halep ve Dimaşk'ı da zaptetmişlerdi. Bunun üzerine Eyyûbîler'in Halep ve Dimaşk hükümdarı el-Melikü'n-Nâsır Selâhaddin Yûsuf, meşhur tarihçi İbnü'l-Adîm'i Mısır'a gönderip âcil yardım istedi. O sırada Memlûk tahtında bulunan el-Melikü'l-Mansûr Ali, Moğol kuvvetlerine karşı koyacak durumda değildi. Emîr Kutuz, ulemânın ve bazı kumandanların da desteğiyle onu azledip el-Melikü'l-Muzaffer unvanıyla tahta çıkı (657/1259). Suriye'deki şehirleri birer birer istilâ eden Hülâgû Kutuz'a elçiler gönderip onu tehdit etti ve mukavemet etmeden teslim olmasını istedi. Bunun üzerine Kutuz kumandanlarını toplayıp bir durum değerlendirmesi yaptı. Çeşitli ihtimaller üzerinde duruldu ve neticede savaşa karar verildi, Moğol elçileri de öldürüldü. Kutuz daha sonra bütün müslümanları Moğollar'a karşı cihada davet etti ve kumandanlarından Baybars el-Bundukdârî'yi (Baybars I) öncü birliğinin başında Gazze'ye sevketti (26 Temmuz 1260). Gazze'de bulunan Moğol kuvvetleri kumandanı Baydarâ durumu o sırada Baalbek'te olan başkumandan Ketboğa Noyan'a bildirdi. Ketboğa ona şehri savunmasını ve kendisi yetişinceye kadar direnmesini emretti. Fakat Ketboğa Dimaşk'ta patlak veren bir isyan yüzünden geç kalınca Baybars Moğollar'ı mağlûp ederek oradan uzaklaştırdı. Hülâgû, Moğol büyük hanı Mengü Kaan'ın ölümü münasebetiyle Karakorum'a gittiği için Suriye'deki ordularının başında Ketboğa'yı bırakmıştı.

Baybars'tan kısa bir müddet sonra Sultan Kutuz da Hama hâkimi el-Melikü'l-Mansûr Muhammed ile kardeşi el-Melikü'l-Efdal Ali ve Suriyeli diğer bazı emîrlerle beraber Kahire'den Gazze'ye hareket etti (14 Ağustos 1260). Yolda Moğollar'la karşılaşmaktan korkan bazı emîrlerin geri dönmek istemeleri üzerine sultan çok tesirli bir konuşma yaptı ve yıllardır beytûlmâlin ekmeğini yiyen insanların şimdi Allah yolunda cihaddan geri kalmalarının kendilerini büyük bir vebal altında bırakacağını söyledi. Bunun üzerine bütün emîrler büyük bir şevk ve heyecanla yollarına devam ettiler. Sultan Kutuz Gazze'ye varınca Ak-